

закріплених у ЦКУ вимоги чи обмеження до осіб, які можуть бути призначені опікунами недієздатних осіб.

Важливо, що перелічені підстави беруться до уваги судом під час прийняття рішення про призначення особи опікуном недієздатної особи, а також можуть стати причиною для прийняття рішення про звільнення особи від повноважень опікуна. Звертаємо увагу, що в разі, якщо особа призначена опікуном і, для прикладу, її інтереси стали суперечити інтересам підопічного, це не є підставою для автоматичного позбавлення особи від обов'язків опікуна, адже з відповідного приводу приймається рішення суду (чи органу опіки та піклування, якщо опікун призначався до 22 березня 2005 року відповідним органом опіки та піклування). Однак за таких обставин орган опіки та піклування повинен вжити заходів щодо позбавлення опікуна його опікунських обов'язків і відповідного статусу.

Література

1. Про затвердження Правил опіки та піклування: наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 трав. 1999 р. № 34/166/131/88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0387-99#Text>.

2. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

УДК 342.553(043.2)

Ткаченко О.М., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДРИМКИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі одним із пріоритетних напрямів державної політики є утвердження місцевого самоврядування, яке проголошене правом територіальної громади села, селища, міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. При цьому його становлення та розвиток є завданням не лише відповідних територіальних громад, а й держави, яка повинна створювати необхідні політико-правові, організаційні, матеріально-фінансові та інші передумови для його утвердження як однієї з підвалин демократичного ладу. Такий обов'язок держави випливає зі змісту відповідних положень Конституції України, згідно з якими: в Україні визнається і гарантується

місцеве самоврядування (ст. 7); держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування; витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою (ч. 3 ст. 142).

На законодавчому рівні відповідний конституційний обов'язок держави закріплений у Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], згідно з яким: місцеве самоврядування в Україні має здійснюватися на основі принципу державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування (ст. 4); держава повинна фінансово підтримувати місцеве самоврядування, брати участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, гарантувати органам місцевого самоврядування доходну базу, достатню для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб (ч. 1 ст. 62).

Практична реалізація принципу державної підтримки місцевого самоврядування передбачає здійснення комплексу організаційних, правових, матеріально-фінансових та інших заходів, серед яких ключова роль має належати заходам, спрямованим на дотримання у діяльності органів державної влади системи гарантій місцевого самоврядування, визначених в Конституції та законах України. У загальному плані під цими гарантіями слід розуміти сукупність різноманітних умов і засобів, спрямованих на забезпечення права і реальної здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України. При цьому ці гарантії традиційно поділяються на: загальні гарантії, до яких належать економічні, політичні, соціальні, ідеологічні (духовні), та спеціальні (юридичні) гарантії місцевого самоврядування [3, с. 110-115; 4, с. 72-76].

Виокремлення загальних гарантій обумовлено передовсім тим, що місцеве самоврядування в Україні здійснюється не ізольовано, а в конкретних соціально-культурних, економічних, політичних, ідеологічних умовах, які можуть справляти як позитивний, так і негативний вплив на процеси його становлення та розвитку.

З цих позицій під загальними гарантіями місцевого самоврядування слід розуміти закріплені в Конституції України соціально-економічні, політичні, ідеологічні (духовні) засади та цінності, які: служать підвалинами розвитку місцевого самоврядування; забезпечують відповідну стабільність інститутів місцевого самоврядування та їх вдосконалення та розвиток; створюють реальні передумови та можливості для реалізації органами місцевого самоврядування повноважень, визначених Конституцією і законами України.

Спеціальні (юридичні) гарантії місцевого самоврядування – це

система взаємопов'язаних правових засобів (механізмів), спрямованих на забезпечення права і реальної здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України. Зокрема, до системи спеціальних (юридичних) гарантій належать: 1) гарантії, спрямовані на забезпечення правової самостійності місцевого самоврядування; 2) гарантії, спрямовані на забезпечення організаційної самостійності місцевого самоврядування; 3) гарантії, спрямовані на забезпечення фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування; 4) судові та інші правові форми захисту прав місцевого самоврядування. У свою чергу юридичні гарантії можуть поділятися на конституційні гарантії та гарантії, закріплені на рівні законів.

На конституційному рівні загальні гарантії місцевого самоврядування закріплені в статтях 1, 5, 7, 8 Конституції України, згідно з якими: Україна є демократичною, соціальною, правовою державою (ст. 1); носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ; народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5); в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7); в Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (ст. 8).

До спеціальних конституційних гарантій слід віднести положення розділу XI Конституції України, згідно з якими: місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ст. 140); матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад (ст. 142); рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду (ст. 144); права місцевого самоврядування захищаються в судовому порядку (ст. 145).

Зазначені конституційні гарантії дістали відповідний розвиток у ст. 71 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», яка має назву «Гарантії місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб». За змістом цієї статті суть цих гарантій полягає в: 1) самостійній реалізації органами та посадовими особами місцевого самоврядування наданих їм повноважень (ч. 1); 2) забороні на втручання органів виконавчої влади та їх посадових осіб у законну діяльність суб'єктів самоврядування (ч. 2); 3) покладенні на місцеві державні адміністрації обов'язку повідомляти відповідні органи та посадових осіб місцевого самоврядування про

розгляд ними питань «які зачіпають інтереси місцевого самоврядування» (ч. 3); 4) наданні органам та посадовим особам місцевого самоврядування права на звернення до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування (ч. 4). При цьому слід зазначити, що система юридичних гарантій місцевого самоврядування цим переліком, не вичерпується, оскільки цей Закон містить чимало інших положень, спрямованих на забезпечення його правової, організаційної та фінансово-економічної самостійності.

Таким чином, сталий розвиток місцевого самоврядування неможливий без його підтримки з боку держави, яка, проте, багато в чому не виконує свого соціального призначення в частині правового, організаційного та фінансово-економічного забезпечення його розвитку. Його становлення гальмується низкою невирішених проблем, пов'язаних з недосконалістю існуючої нормативно-правової бази. Це зокрема, відображається у: відсутності відповідних законів, спрямованих на реалізацію низки норм Конституції України з питань місцевого самоврядування; відсутності чіткого розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; внутрішній неузгодженості та безсистемності законодавства України про місцеве самоврядування; відсутності належних гарантій фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування; недосконалістю системи судового захисту його прав та інтересів.

Так, досі не завершений процес становлення системи законодавства про місцеве самоврядування відповідно до вимог Конституції України та Європейській хартії місцевого самоврядування. Зокрема, йдеться передусім про закони, необхідність прийняття яких впливає безпосередньо зі змісту відповідних положень Конституції України, але які досі не прийняті. До них слід віднести закони про місцеві референдуми, про адміністративно-територіальний устрій України. Крім того, у системі законодавства України існує чимало інших законів, які хоч і були прийняті після набуття чинності Конституції України, але які потребують відповідного оновлення з урахуванням сучасних реалій державно-правового розвитку та вимог Конституції України. Йдеться про закони «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про столицю України – місто-герой Київ», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та чимало інших законодавчих актів, про що незмінно наголошувалося в спеціальній літературі [5, с. 89; 6, с. 41].

Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 чер. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Муніципальне право України: підручник / В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький, М.О. Баймуратов та ін.; за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
4. Корнієнко М.І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання: навч. посіб. Київ: Алерта, 2005. 144 с.
5. Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: монографія. Київ: Парламентське вид-во, 2007. 576 с.
6. Борденюк В.І. Деякі концептуальні підходи щодо децентралізації державної влади у контексті конституційної реформи / Конституційна реформа в Україні: новий етап та сучасні виклики. Київ, 2015. С. 38-53.

УДК 340:336.74(043.2)

Устинова І.П., к.ю.н., доцент,
Бабушкін Д.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Насамперед, валютне законодавство – це певна система нормативно-правових актів, які містять норми, які закріплюють режим здійснення валютних операцій на території України, компетенцію державних органів і функції банків у регулюванні валютних операцій, права та обов'язки суб'єктів валютних відносин. Аналізуючи законодавство, різноманітні наукові праці та інші джерела інформації можна виділити, що валютне законодавство України розвивається під призвою тенденції валютної лібералізації. Розвиток у такому напрямку можна побачити на прикладі прийняття Закону України «Про валюту і валютні операції», який був прийнятий у рамках зобов'язань України щодо імplementування в законодавство принципів регулювання руху капіталів Європейського Союзу. За даним нормативно-правовим актом можна сказати, що Національний банк України відмовився від системи тотального валютного контролю щодо кожної валютної операції, що означає розвиток лібералізації валютного законодавства України, який привносить значний